

Factsheet 7a: Bodemgebruik aanpassen, lagere/andere ecologische doelstelling/gebruiksfunctie

Korte beschrijving techniek

De ecologische doelstelling op een locatie kan van dusdanige aard zijn dat deze door verschillende factoren niet haalbaar is. Verontreiniging kan er daar één van zijn. Indien het wegnemen van de verontreiniging maatschappelijk niet verantwoord is (impact van maatregelen, onaanvaardbare verhouding tussen kosten en baten van de ingreep) dan kan ervoor gekozen worden om de ecologische doelstelling te verlagen. Hetzelfde geldt indien er andere significante stressfactoren aanwezig zijn dat het wegnemen van de verontreiniging geen of een zeer beperkte invloed heeft op het (niet) behalen van de ecologische doelstelling. Zo kan een deel van een gebied dat verontreinigd is en de functie 'Natuur' heeft ook intensief voor recreatie worden gebruikt. Deze verstoring door mensen kan mogelijk een groter effect hebben op het ecosysteem dan de aanwezigheid van een verontreiniging. In een dergelijk geval zou een functie als 'Groen met natuurwaarden' beter bij een dergelijk gebied passen. Het is mogelijk dat bij deze lager gewaardeerde gebruiksfunctie de risico's van een ernstige bodemverontreiniging voor het ecosysteem niet onaanvaardbaar zijn. Daarnaast kan er gekozen worden om op een verontreinigde locatie een natuur(doel)type te realiseren dat minder gevoelig is voor verontreiniging. Zo zal een metaalverontreiniging in een moeras met een dikke organische laag op de bodem over het algemeen minder risico's opleveren voor het ecosysteem dan dezelfde verontreiniging op een droge, organische stof-arme, zandige bodem. Het nastreven van een natuur(doel)type waarbij het risico van een bepaald type verontreiniging beperkt is, geniet dan de voorkeur (zie ook factsheet 6A).

Toepasbaarheid in verschillende situaties

- Beoogd bodemgebruik en bodemtype en -eigenschappen

Het is maatregel die voor alle bodemtypes en –eigenschappen inzetbaar is. De bodemgebruiksfunctie kan bij het aanpassen van de gebruiksfunctie niet al dusdanig laag zijn dat een lagere gebruiksfunctie niet haalbaar is. In geval van 'Natuur' is er de mogelijkheid voor verlaging van de bodemgebruiksfunctie naar alle andere gebruiksfuncties, terwijl bij 'Ander groen' voor bebouwing, industrie of infrastructuur op de locatie gekozen moeten worden: dit zijn vanuit de Circulaire bodemsanering gebruiksfuncties zonder ecologische waarde. Voor het aanpassen van het natuur(doel)type naar een natuur(doel)type met een lagere gevoeligheid voor (specifieke) verontreinigingen dient de omzetting naar dit andere natuurdoeltype wel haalbaar te zijn. Zo is bijvoorbeeld het nastreven van een moeras op een helling geen realistisch doel.

- Type verontreiniging

Het is een maatregel die onafhankelijk is van het type verontreiniging.

- Omvang van verontreiniging

Bij het aanpassen van het natuur(doel)type is vaak beheer nodig dat pas vanaf een matig grote schaal (500 – 5000 m²) effectief is. Hetzelfde geldt voor een andere gebruiksfunctie: het is onwaarschijnlijk dat voor een oppervlakte van < 500 m² binnen een gebied een andere functie onderbouwd kan worden.

Neveneffecten en bijbehorende risico's

Het aanpassen van een natuur(doel)type zorgt ook voor een verandering in de natuurbeleving op een locatie. Beheerders zullen bij een ander natuur(doel)type het beheer aan moeten passen op de locatie. Het aanpassen naar een andere gebruiksfunctie vraagt om een goed onderbouwde uitleg, waarbij de druk van verontreiniging en andere stressfactoren inzichtelijk wordt gemaakt: een dergelijke functiewijziging zal via het bevoegde gezag moeten gaan.

Tijdschaal en schaal ruimtelijke impact maatregel

Door het natuur(doel)type aan te passen, zullen ook de flora en fauna – en de daarmee samenhangende bodemprocessen - veranderen. Wanneer voor een geleidelijke overgang naar een nieuw vegetatietype wordt gekozen, zal de verandering in flora, fauna en bodemprocessen ook geleidelijk verlopen. Risico's kunnen door wijziging in natuur(doel)type gereduceerd worden, maar de verontreiniging blijft in de bodem achter. Afhankelijk van het type verontreiniging dient vooraf goed bepaald te worden of de veranderende processen invloed kunnen hebben op de beschikbaarheid van de verontreiniging. De zaadbank blijft behouden bij deze maatregel en kan diverser worden door een ander natuur(doel)type na te streven. Bij de aanpassing van functie verandert in wezen niets op de locatie, anders dan dat de risico's lager ingeschat worden in geval van een minder gevoelig gebiedstype.

Nazorg, monitoring en instandhouding

Er dient daarom vooraf bepaald te worden of er daadwerkelijk sprake is van risicoreductie bij aanpassen en/of verlagen van ecologische doelen en/of gebruiksfuncties. Wanneer voor een bepaald natuur(doel)type is gekozen, is het noodzakelijk om dit via beheer ook in stand te houden. Dat betekent dat maai- en snoei-beheer mogelijk aangepast moeten worden. Daarnaast is het zinvol om te monitoren of de beschikbaarheid van de verontreiniging niet omhoog gaat door het aanpassen van het vegetatietype (m.n. relevant voor zware metalen). De aanwezigheid van verontreinigde grond dient geregistreerd te worden, aangezien de verontreiniging niet weggenomen wordt.

Duurzaamheid ingreep

De ingreep zorgt voor een reductie van de risico's, maar neemt de verontreiniging niet weg. Bij de omzetting naar een andere gebruiksfunctie dient nagegaan te worden of de risico's binnen die bewuste functies als niet onaanvaardbaar beoordeeld worden.